

Innst. S. nr. 236

(2005-2006)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

St.prp. nr. 68 (2005-2006)

Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksopp- gjøret 2006 - endringer i statsbudsjettet for 2006

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

Regjeringen legger med dette fram en proposisjon om jordbruksoppjøret i 2006, med forslag om endrede bevilgninger på statsbudsjettet for 2006 og andre vedtak i forbindelse med oppjøret. Sluttprotokoll fra forhandlingene, med beregnet utslag av avtalen på referansebruk og referat fra forhandlingsmøte 16. mai, følger proposisjonen som trykt vedlegg.

Den inngåtte jordbruksavtalen er basert på premisene i St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 167 (1999-2000), Stortingets behandling av inneværende jordbruksavtale, Innst. S. nr. 263 (2004-2005), og Regjeringens politiske plattform, nedfelt i Soria Moria-erklæringen, jf. kap. 2.

1.1 Grunnlaget for jordbruksforhandlingene i 2006

Jordbruksforhandlingene i 2006 omfatter bevilgninger over statsbudsjettet for kalenderåret 2007 og omdisponeringer innenfor rammen for 2006. Videre er det forhandlet om målpriser for perioden 1. juli 2006-30. juni 2007.

Den inngåtte jordbruksavtalen er basert på premisene i St.meld. nr. 19 (1999-2000) om norsk landbruk og matproduksjon og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 167 (1999-2000), Stortingets behandling av inneværende jordbruksavtale, Innst. S. nr. 263 (2004-2005), og Regjeringens politiske plattform, nedfelt i Soria Moria-erklæringen, jf. kap. 2.

St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon ble behandlet i Stortinget 9. mai 2000.

I Innst. S. nr. 167 slutter flertallet i Næringskomiteen seg til hovedpunktene i meldingen. Det legges til grunn at jordbruksoppjøret skal baseres på de mål og retningslinjer som er trukket opp for landbrukspolitikken gjennom Stortingets behandling av St.meld. nr. 19. Meldingen legger vekt på landbrukets samlede bidrag til samfunnsnytte på kort og lang sikt. Det er lagt vekt på en helhetlig politikk som omfatter hele verdikjeden og betydningen av økt forbrukerorientering av mat- og landbrukspolitikken.

I Soria Moria-erklæringen heter det om landbruksområdet innenfor næringspolitikken:

"Landbruket spiller en viktig rolle for bosetting og sysselsetting i store deler av landet. Landbruket i Norge har flere funksjoner: produsere trygg mat og sikre matforsyningen og samtidig bidra til sysselsetting og bosetting over hele landet. Landbruket er mangfoldig og omfatter jordbruk, skogbruk, beitebruk og reindrift, og den er viktig også for næringer som reiseliv, kultur og næringsmiddelindustri. Norsk matjord er en begrenset ressurs som det er et nasjonalt ansvar å ta vare på for våre etterkommere. Målet er å opprettholde et levende landbruk over hele landet."

1.2 Gjennomføringen av forhandlingene

Jordbrukets krav ble lagt fram 28. april. Statens tilbud ble lagt fram 6. mai. Den 16. mai ble Statens forhandlingsutvalg enige med representantene fra Norges Bondelag i Jordbrukets forhandlingsutvalg om en jordbruksavtale for 2006-2007.

1.2.1 Jordbrukets krav

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag la 28. april fram et felles krav om økte inntektsmuligheter med en presentert ramme på 1 720 mill. kroner. Kravet var fordelt med 1 380 mill. kroner i økte bevilgninger på kap. 1150 og 40 mill. kroner i målprisøkninger. I tillegg var det lagt til grunn en økning i jordbruksfradraget ved skattelikningen tilsvarende 300 mill. kroner og disponering av ledige midler tilsvarende 166 mill. kroner. Til grunn for kravet lå:

- Kompensasjon for kostnadsveksten fra 2006 til 2007
- Kronemessig lik utvikling med andre grupper fra 2006 til 2007
- Ekstra lavinntektstillegg
- At 80 pst. av økt arbeidsproduktivitet skal beholdes i jordbruket.

I tillegg til forslaget om økt jordbruksfradrag foreslo jordbruket også enkelte andre endringer i skattesystemet utenfor avtalen. Strukturprofilen i budsjettstøtten ble foreslått forsterket, blant annet gjennom å kreve at bunnfradraget i produksjonstilskuddene blir fjernet i løpet av 2 år. I tillegg foreslo jordbruket enkelte nye tilskuddsordninger bl.a. for å styrke beiting og driftsformer med svakest økonomi.

I fordelingen av kravet hadde jordbruket prioritert virkemidler som gir direkte inntektseffekt for den enkelte bonde. Samtidig krevde de en styrking av velferdsordningene. Storfekjøttproduksjonen og saueholdet var prioritert, både økonomisk og i virkemiddelutformingen. Jordbruket krevde videre konkrete og målrettede tiltak for å legge forholdene til rette for økt verdiskaping i landbruket særlig gjennom å styrke investerings- og finansieringsstøtten. Det ble også krevd endringer i kvoteordningen for melk.

1.2.2 Statens tilbud

Statens tilbud ble lagt fram 6. mai. Tilbudet hadde en samlet ramme på 580 mill. kroner, fordelt med økte bevilgninger på kapittel 1150 tilsvarende 100 mill. kroner, en omdisponering av ledige midler på 135 mill. kroner, reduserte målpriser tilsvarende 80 mill. kroner, samt at det, utenfor avtalen, ble lagt til grunn en økning i jordbruksfradraget tilsvarende en inntektsverdi på 425 mill. kroner. Tilbudet ga grunnlag for en økning i jordbruksinntektene på 4 pst. Det ble også pekt på at forbedret markedsbalanse vil kunne gi ytterligere inntekstvekst.

En økning i jordbruksfradraget får inntektseffekt for de bruk som har næringsinntekt fra jordbruket over et visst nivå. I og med at en utvidelse av jordbruksfradraget utgjorde en vesentlig del av rammen for tilbudet, innebar det at familiebruk som henter inntekt fra jordbruket ble prioritert i tråd med Regjeringens politiske plattform i Soria Moria-erklæringen. Videre var det lagt vekt på tiltak for økt beiting med husdyr gjennom et nytt beitetilskudd, å prioritere distriktsjordbruket, velferdsordningene samt å bedre finansieringsordninger og å styrke kapitalsituasjonen i Landbrukets utviklingsfond. Videre ble det foreslått betydelig økte satsinger på økologisk jordbruk.

1.2.3 Det videre forløp av forhandlingene

I møte mellom partene 9. mai meldte Jordbrukets forhandlingsutvalg at tilbudet ga grunnlag for forhandlinger. Statens forhandlingsutvalg la fram en sonderingsskisse med utkast til sluttløsning mandag kveld den 15. mai. Etter videre sonderinger mellom partene ble det 16. mai holdt forhandlingsmøte. Her meddelte Norges Bondelag at de ønsket å gå videre i forhandlingene basert på sonderingsskissen, og avklaringer i sonderingene, med sikte på en forhandlingsløsning. Norsk Bonde- og Småbrukarlag meddelte at den framlagte skissen, og avklaringer i sonderingene, ikke ga grunnlag for forhandlingsløsning med denne organisasjonen. Med utgangspunkt i Hovedavtalens bestemmelser som regulerer hvordan en avtale skal følges opp når den inngås med bare én organisasjon, fortsatte staten forhandlingene med Norges Bondelag. I plenumsmøte på kvelden den 16. mai inngikk Statens forhandlingsutvalg og Norges Bondelag ny jordbruksavtale og avsluttet arbeidet med sluttprotokoll. Norges Bondelag har meddelt at organisasjonens styre har godkjent avtalen. Den inngåtte avtalen vil bli gjort gjeldende for alle produsenter i jordbruket.

1.3 Utviklingen i primærproduksjonen

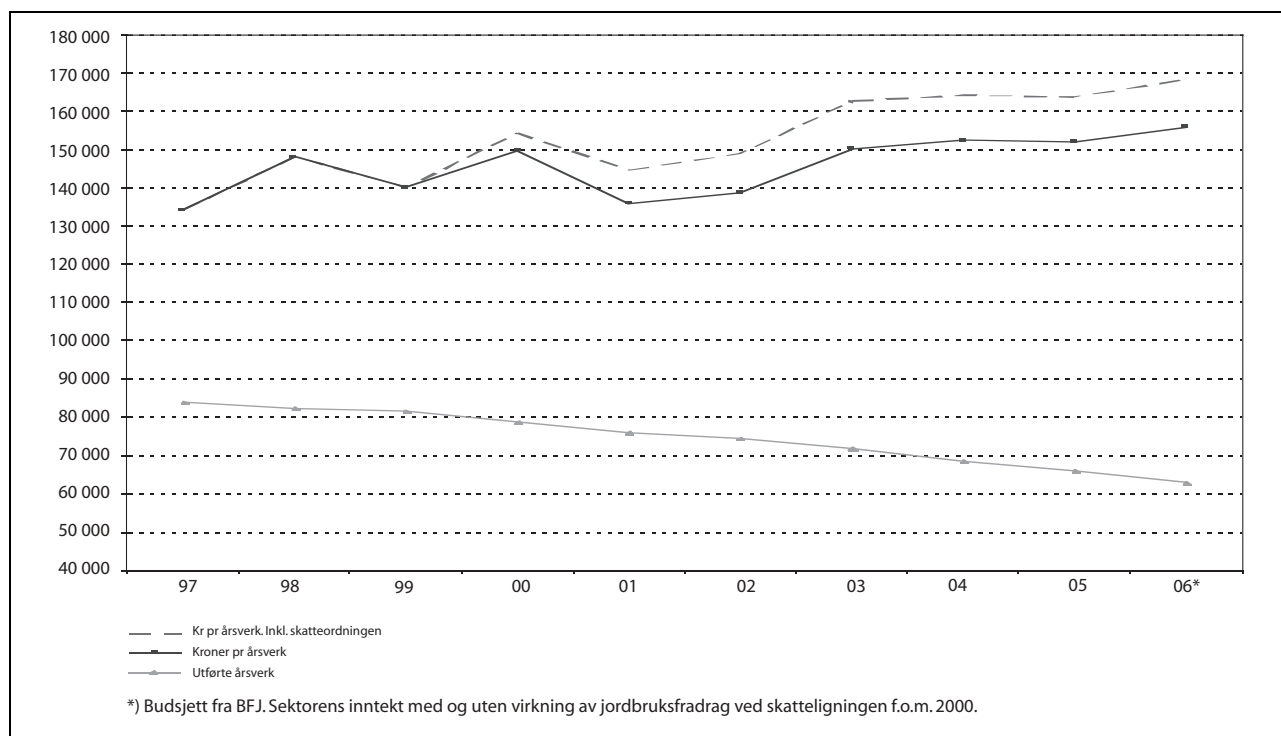
1.3.1 Inntektsutviklingen

Inntektsutviklingen for jordbruket vurderes med utgangspunkt i normaliserte regnskaper i Totalkalkylen, avgitt fra Budsjettnemnda for jordbruket. Totalkalkylen omfatter inntekter fra tradisjonelt jord- og hagebruk, og inkluderer strukturendringer. Inntekter, kostnader og arbeidsforbruk knyttet til skogbruk og en del tilleggsnæringer er ikke med. Totalkalkylens normaliserte regnskaper vil derfor ikke gi et fullstendig bilde av utviklingen i landbruksbefolkningens samlede inntektsforhold.

Figur én viser vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk etter normaliserte regnskaper i Totalkalkylen. Totalkalkylen gjøres opp før skatt. Fra og med inntektsåret 2000 ble det innført et skattefradrag for jordbruket, som senere er utvidet. Dette kommer ikke inn i Totalkalkylen. Inntektsvirkningen av jordbruksfradraget er lagt til i figuren.

Beregningen av den underliggende inntektsutviklingen vil være avhengig av hvilke år en tar utgangspunkt i. For perioden 2002-2006 gir årets kalkyle en inntekstvekst i jordbruket på vel 13 pst. Dette er noe mer enn det som ble lagt til grunn for fjorårets avtale. Andre grupper vil ende på noe over 15,5 pst.

Spesielt for svin er det fortsatt et markedsoverskuddsproblem og derfor muligheter for inntektsøkning innenfor gjeldende rammebetingelser.

Antall bruk i drift, årsverk og inntekt i jordbruket i perioden 1996-2005.

Tall fra OECD viser at Norge sammen med Sveits, Korea, Japan og Island har den mest omfattende jordbruksstøtten blant OECD-landene.

OECDs PSE-analyser (Producer Support Estimate) viser næringsstøttens andel av jordbrukets samlede brutto inntekt. Beregningene omfatter både budsjettstøtte og virkning av importbeskyttelsen (skjermingsstøtte). Støttenivået i Norge målt ved PSE-prosenten har endret seg lite de siste ti årene og var for 2004 på 68 pst. PSE-prosenten i gjennomsnitt for OECD var 30 pst. i 2004. Endringer i PSE-prosenten kan skyldes både endringer i det interne støttenivået og også valutakurser, men særlig vil endringer i verdensmarkedspriser ha stor betydning.

CSE (Consumer Support Estimate) er et uttrykk for den implisitte skatt som pålegges forbrukerne som følge av landbrukspolitikken (negativ verdi fordi det er en overføring fra forbrukerne). Norges prosentvise CSE var i 2004 på -53 pst. I gjennomsnitt for OECD var CSE på -20 i 2004.

1.3.2 Areal- og sysselsettingsutvikling

I perioden 1989-2000 var det en økning i totalt jordbruksareal i drift på 4,8 pst. Denne utviklingen har nå flatet ut. For perioden 2000-2005 er totalt jordbruksareal i drift estimert til å bli redusert med 0,7 pst.

Jordbruket sto for 3,4 pst. av samlet sysselsetting i 2005. Nedgangen i sysselsettingen de siste årene har vist en økende tendens. Statistisk sentralbyrå gjennomførte en ny undersøkelse av arbeidsforbruket i jordbruket i 2005. På grunnlag av resultatene fra denne, regner Budsjettneemnda for jordbruket nå med en årlig reduksjon i arbeidsforbruket på vel 4 pst.

1.3.3 Strukturutvikling og geografisk utvikling

Totalt antall jordbruksbedrifter har gått ned fra 99 400 til 53 200 (-46 pst.) i perioden 1989 til 2005. Fra 1999 til 2005 ble antall jordbruksbedrifter redusert med 24 pst. og en stadig større andel har over 200 dekar jord. Fra og med 1999 har det også vært en reduksjon i antallet jordbruksbedrifter mellom 200 og 300 dekar. Gjennomsnittlig antall dekar pr. jordbruksbedrift på landsbasis har økt fra 100 dekar i 1989 til 195 dekar i 2004. Arealet på jordbruksbedriftene som går ut av drift overtas i hovedsak av andre jordbruksbedrifter ved salg eller utleie. Leid areal har økt med 50 pst. i perioden 1979-2005 og utgjorde ca. 4 mill. dekar, tilsvarende 38 pst. av arealet, i 2005.

Antall jordbruksbedrifter med melkeproduksjon er redusert med 30 pst. i perioden 1999 til 2005, og utgjorde i 2005 15 800 bedrifter. I samme periode er antallet samdrifter i melkeproduksjonen mer enn tredoblet. Antall etablerte samdrifter var ved utgangen av 2005 1 481 mot 432 i 1999. I 2005 var det i gjennomsnitt 2,3 deltagere i samdrifter med melkeproduksjon.

Det har gjennomgående vært en sterk strukturendring i alle produksjoner de senere årene. For korn har f.eks. gjennomsnittsarealet pr. jordbruksbedrift økt fra 153 dekar i 1999 til 192 dekar i 2005. Gjennomsnittlig antall verpehøner pr. bruk har økt fra omtrent 780 til 1 300 i samme periode. I 2005 var gjennomsnittlig besetningsstørrelse 46 for jordbruksbedrifter med purker, og har dermed økt med 40 pst. siden 1999. Gjennomsnittlig antall melkekyr pr. bruk økte fra 14 i 1999 til 17 i 2005.

Ifølge Budsjettneemnda for jordbruket har Vestlandet hatt svakest produksjonsutvikling for de fleste produksjoner de siste årene. Vestlandet har også størst reduksjon i arbeidsforbruk og er den eneste landsdelen med en viss reduksjon i både totalareal og areal av eng/

beite. I perioden 1989-1999 var reduksjonen i antall jordbruksbedrifter relativt sett størst på Østlandet og i Nord-Norge. Fra 1999 til 2005 har den årlige prosentvise reduksjonen relativt sett vært størst i Nord-Norge og på Vestlandet.

1.3.4 Produksjons- og markedsutvikling

Brutto pristap som følge av markedsoverskudd er beregnet å øke for 2005 og 2006. Totalt brutto pristap for jordbruket inkluderer pristap i forhold til avtalepris og økt omsetningsavgift utover avgift ved markedsbalanse. Dette utgjorde til sammen omtrent 250 mill. kroner i 2004 og er beregnet til omtrent 490 mill. kroner i 2005 og 2006. Pristapet er beregnet til å være størst for svin i 2005 og 2006.

1.3.5 Nærings- og bygdeutvikling

Landbruks- og matdepartementet har en rekke virkemidler som skal bidra til næringsutvikling i landbruket. Noen forvaltes på sentralt nivå, andre fylkesvis eller lokalt i kommunene. Ordningene vedtas både i forbindelse med jordbruksforhandlingene og gjennom behandlingen av statsbudsjettet.

Tabellen gir en oversikt over ordninger som skal bidra til næringsutvikling i jord- og skogbruk. I tillegg kommer bevilgning til rentestøtte i 2005 med en låneramme på 700 mill. kroner. I proposisjonen er omtalt noen av ordningene, fordelt på det som er innenfor og utenfor jordbruksavtalen.

Innvilgingsrammer for næringsutvikling i 2005 (mill. kroner)

Ordninger for næringsutvikling i landbruket	2005
Kompetansetiltak (KIL)	6,0
Kvalitetssystemer i landbruket (KSL)	20,0
Fylkesvise bygdeutviklingsmidler (inkl. melke- og storfeprogram)	326,0
Spesielle miljøtiltak (informasjons- og utviklingsarbeid f.o.m. 2005)	13,5
SMIL	115,0
Organisert beitebruk	8,6
Utviklingstiltak innen økologisk landbruk	38,0
Nedskrivning økologisk korn	3,0
Utviklingsprogram for geiteholdet	10,0
Kadaverhåndtering	5,0
Diverse prosjekter	3,0
SUM innenfor jordbruksavtalen	548,1
Overføring til Samisk utviklingsfond (SUF)	2,0
Verdiskapingsprogram for matproduksjon	114,6
Sentrale bygdeutviklingsmidler	38,0
Bioenergi	23,0
Skogbruk	133,0
Mat, skole og helse	5,0
Støtte til utkantbutikker forvaltet av MERKUR	2,5
SUM utenfor jordbruksavtalen	318,1
SUM totalt til næringsutvikling	866,2

1.3.6 Likestilling og rekruttering

Den generelle samfunnsutviklingen gjør seg også gjeldende i landbruket ved at kvinner i og i tilknytning til landbruket nå i gjennomsnitt har høyere utdannelse enn menn. Kvinner på gårdsbruk har for første gang større lønnsinntekt enn menn i gjennomsnitt. Andelen kvinnelige personlige brukere var økende fra 1979 til 2001, i perioden etter har den vært stabil på ca. 13 pst. Størst andel kvinner finner vi på mindre bruk. Ca. 33 pst. av nye kvinnelige eiere og over 50 pst. av alle kvinnelige eiere er over 60 år. Når det gjelder fordeling mellom driftsformer, er det størst andel kvinner blant bønder med sau, geit og hest.

1.3.7 Miljø

Målet for landbruks- og matpolitikken på miljøområdet er en bærekraftig ressursforvaltning med et sterkt jordvern, bevaring og vedlikehold av kulturlandskapet og sikring av det biologiske mangfoldet.

Miljøvernforvaltningen og landbruksforvaltningen har overvåkingssystemer både for kulturlandskapet (3Q-overvåkingen) og forurensningsovervåking relatert til avrenning av næringssalter og plantevernmidler (JOVA-overvåkingen). 3Q er konsentrert til dagens aktive dyrkingslandskap (ca. 3,3 pst. av Norges areal) og omfatter i mindre grad utmarksarealer (høstingslandskapet). Direktoratet for naturforvaltning (DN) har mer spesifikk overvåking rettet mot biologisk mangfold, men overvåking av kulturlandskap og biologisk mangfold omfattes i liten grad av denne. I tillegg arbeider Statens landbruksforvaltning med et resultatkontrollsystem for miljøvirkemidlene. 3Q-overvåkingen hadde sitt første år hvor en registrerte endringer (bare fylkene rundt Oslofjorden) i 2005, og resultatene herfra viser at gjengroingen av kulturlandskapet også er betydelig selv innenfor et så kort tidsspenn som 5 år. Resultater for de andre landsdelene kommer fortløpende i de kommende årene.

Omtrent 30 000 jordbruksforetak har mottatt regionale miljøprogramtilskudd. Det vil si ca. 58 pst. av det totale antallet jordbruksforetak som mottar produksjonstilskudd. Det har vært en ca. 50-50 fordeling av midlene mellom forurensningstiltak og kulturlandskapstiltak. 16 av 18 regionale miljøprogram har tilskudd til skjøtsel og/eller beite av verdifulle naturtyper/landskap. Det gis støtte til 65 000 beitedyr på ulike inn- og utmarkstiltak, og det gis støtte til skjøtsel av ca. 500 000 dekar for å hindre gjengroing. Det gis videre støtte til i overkant av 1 400 setre.

Statens landbruksforvaltning (SLF) har på oppdrag fra avtalepartene i fjorårets jordbruksoppgjør evaluert ordningen med Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL). SMIL-ordningen har virket i 2 år, så det er derfor tidlig å dra klare konklusjoner på hvordan kommunalisering vil komme til å fungere. Når det gjelder SMIL prioriteres ofte gjengroing og skogrydding som tiltak. Både tilskudd til organiserte beitelag og skogrydding i SMIL er ofte lite korrelert med særlig viktige og verdifulle arealer og kulturlandskap.

1.3.8 Økologisk landbruk

Utviklingen i primærproduksjonen har stagnert eller gått tilbake fra 2004 til 2005. Ved utgangen av 2005 var 4,2 pst. av det totale jordbruksarealet økologisk eller er under omlegging mot 3,9 pst. i 2004. Antall økologiske driftsenheter har økt med 12 enheter til 2496. Det er tilbakegang av alle dyreslag bortsett fra ammekyr. Arealer til økologisk potet-, grønnsaker og frukt- og bærproduksjon er redusert. Arealer til økologisk korndyrking har hatt en liten økning. Trolig skyldes tilbakegangen i produksjonen langsom utvikling i markedet de siste årene, og følgelig usikkerhet knyttet til muligheten for å ta ut merpris. Tine har varslet at det fra 2007 ikke vil bli utbetalt merpris til melkeprodusenter utenfor Tines definerte klynger.

Det har vært en god utvikling i markedet for økologiske produkter i 2005.

Økologisk melkeproduksjon utgjør om lag 1,7 pst. av total melkeproduksjon. Tine er den største mottakeren av økologisk melk. Fra februar 2005 produserer Tine all sin kefir på økologisk melk. Alle økologiske melkeprodukter fra Tine har hatt en god økning. Andelen økologisk melkeproduksjon som når forbruker som økologisk produkt, har økt fra 25 pst. i 2004 til i underkant av 50 pst. i 2005.

Tall fra to av de store butikkjedene viser en økning i omsetning av økologiske produkter i butikk fra 2004 til 2005 på 30-40 pst. Melkeprodukter, kjøtt, frukt og grønt og barnemat er de kategoriene som øker mest i salg. Storhusholdningssegmentet utgjør en stadig viktigere del av omsetningen av økologiske produkter.

I løpet av 2005 har SLF støttet til sammen 11 såkalte helkjedeavtaler. Pr. april 2006 er det gitt støtte til 16 slike avtaler. Avtalene omfatter alle sentrale produksjonstyper, og de fleste store markedsaktører deltar. Tilbakemeldinger fra de aktører som er involvert i helkjedeavtaler, tyder på at dette har vært et viktig bidrag til den positive markedsutviklingen.

Fire butikkjeder har gått sammen om å gjennomføre en kampanje for økologiske produkter høsten 2006. Tiltaket er støttet med midler fra SLF. Gjennomføringen skjer i nært samarbeid med foredlings- og grossistledd.

1.4 Foredling og omsetning

Store deler av næringsmiddelindustrien er basert på norsk råstoff, samtidig som den i økende grad er eksportert for internasjonal konkurranse. Hensynet til næringsmiddelindustriens utviklingsmuligheter, til forbrukerinteressene og til jordbrukets avsetningsgrunnlag gjør det viktig at industriens konkurransevne styrkes. Ifølge tall fra SSB var produksjonsverdien i norsk nærings- og nytelsesmiddelindustri anslagsvis 134 mrd. kroner i 2004, inkl. fiskevarer og dyrefôr.

Prisene på matvarer steg klart mindre enn den generelle prisveksten gjennom 90-tallet. Fra juli 2001 t.o.m. mars 2006, steg matprisene 1,6 prosentpoeng mer enn konsumprisindeksen. Til tross for momsøkningen på mat i 2006 og økning i emballasjeavgiften, har matprisene fra desember 2005 t.o.m. mars 2006 bare steget

0,3 prosentpoeng mer enn konsumprisindeksen. De siste 12 månedene har matprisene steget med 0,9 pst., mens den generelle konsumprisveksten har vært 2,4 pst.

Husholdningenes andel utgifter til mat og alkoholfrie drikkevarer har vært fallende over lang tid, men er stabilisert siste 2 år. Av totale forbruksutgifter var andelen, iflg. SSBs forbruksundersøkelser, i perioden 2002-2004 11,9 pst. Herav gikk 10,6 pst. til matvarer.

Det er mange årsaker til høyere prisnivå og større prisvekst på mat i Norge enn i Sverige, bl.a. et høyere pris-/kostnads- og lønnsnivå, konkurranseforhold og utviklingen i råvareprisene. Jordbruksavtalene har gitt prisøkning på råvarene de siste årene. I perioden 2002 t.o.m. 2005 er målprisene økt tilsvarende 975 mill. kroner totalt. Det har lagt til rette for en økning i råvareprisene til industrien på om lag 1 1/2 pst. årlig i gjennomsnitt. I sum kan utslaget i forbrukerprisene på mat for disse årene anslås til om lag 1 1/4 pst.

1.4.1 Industri og konkurranseforhold

Den norske næringsmiddelindustrien blir i økende grad utsatt for internasjonal konkurranse gjennom import av landbruksvarer. Spesielt utsatt er bearbejdede landbruksprodukter som omfattes av ordningen med råvarepriskompensasjon (RÅK). Verdien av RÅK-importen har økt jevnt de siste årene fra 2,6 mrd. kroner i 1995 til 5,2 mrd. kroner i 2005.

For norsk næringsmiddelindustri er det en utfordring å beholde/øke sin markedsandel innenfor dette voksende markedet. Dette vil også være viktig for underleverandørene til RÅK-industrien, både primærprodusenter og foredlingsindustri. Om lag 13 pst. av norsk melkeproduksjon går til RÅK-industrien. Det er beregnet at denne RÅK-industrien gir avsetning fra over 5000 årsverk i jordbruket og 2000 årsverk i foredlingsindustrien.

Importen til Norge av RÅK-varer skjer i hovedsak fra EU. Utviklingen i råvareprisene i Norge sammenlignet med EU er således et viktig element i konkurransevilkårene for industrien og avsetning for norske jordbruksprodukter. For de råvarene og ferdigvarene som er omfattet av RÅK-ordningen blir råvareprisforskjeller kompensert med utbetaling av tilskudd. Prisutjevning skjer i form av tilskudd ved eksport av ferdigvarer (eksportrestitusjon) eller prisnedskrivning av innenlandske jordbruksvarer som nyttes til fremstilling av ferdigvarer.

Landbruks- og matministeren har varslet at sporing på matområdet skal være et matpolitisk satsingsområde. Det er igangsatt et rammeprosjekt kalt "E-sporing", for gradvis utbygging av en nasjonal, elektronisk infrastruktur for effektiv utveksling av informasjon i matkjeden. Systemet skal i første omgang omfatte landbasert matproduksjon og omsetning. Ambisjonen er at systemet skal være fullt operativt i 2010. EU er i ferd med å revidere regelverket for merking. Norge skal delta aktivt med innspill inn til dette arbeidet, og det er et prioritert arbeid fra Mattilsynet i 2006/07. Spørsmålet om opprinnelsesmerking blir et sentralt tema.

1.5 Importvernet og internasjonale forhold

1.5.1 WTO

Den såkalte Uruguay-runden med multilaterale forhandlinger om regelverk knyttet til handel resulterte i opprettelsen av Verdens Handelsorganisasjon (World Trade Organisation - WTO) 1. januar 1995. Samtidig ble det etablert egne avtaler om landbruk (Landbruksavtalen) og om sanitære og plantesanitære forhold (SPS-avtalen). Landbruksavtalen legger viktige rammebetingelser for den nasjonale landbrukspolitikken gjennom forpliktelser og rettigheter på tre områder: markedsadgang, internstøtte og eksportsubsidier. Inntil en ny landbruksavtale er ferdigforhandlet, vil Norge være bundet av forpliktelsene i dagens landbruksavtale.

Landbruksforhandlingene er en del av den brede forhandlingsrunden som ble vedtatt på WTOs ministerkonferanse i Doha i 2001. 1. august 2004 ble det vedtatt et rammeverk som la føringer for de videre forhandlingene for landbruksvarer, industrivarer inkludert fisk og forenkling av handelsprosedyrer.

Ministerkonferansen i Hongkong i desember 2005 innebar et skritt videre i forhandlingene ved at en kom til enighet om blant annet følgende:

- Alle former for eksportstøtte skal elimineres innen utgangen av 2013.
- Alle landbruksvarer skal fordeles i fire bånd etter hvor høye tollsatser de har. Ulike tollkutt skal foretas for de varer som havner i de enkelte bånd med utgangspunkt i at de høyeste tollsatsene skal reduseres mest. Enkelte produkter kan defineres som sensitive og gis lavere tollkutt.
- For internstøtte skal medlemslandene deles inn i tre bånd etter størrelsen på internt støttenivå (absolutt nivå). Land med høyest støttenivå skal redusere sin internstøtte mest.
- De minst utviklede landene (MUL) skal gis toll- og kvotefrihet for minst 97 pst. av alle sine varer inn til i-landenes markeder innen utgangen av 2008.

Målsettingene fra Hongkong om tallfestede forpliktelser for reduksjoner i tollsatser og internstøtte innen utgangen av april 2006 har forhandlerne ikke klart å oppfylle. Det er imidlertid enighet om å intensivere forhandlingene uten at det er satt en formell sluttdato.

1.5.2 Forholdet til EU/EUs landbrukspolitik

Landbrukspolitikken er ikke en del av EØS-avtalen, men utviklingen av EUs landbrukspolitik har likevel betydning for norsk landbruk og næringsmiddelindustri på flere områder. Prisutviklingen på landbruksproduktene i EU påvirker omfanget av grensehandelen og konkurransekraften til i første rekke RÅK-industrien, som er konkurranseutsatt både på hjemmemarkedet og eksportmarkedet. Utformingen av EUs landbrukspolitik har også betydning for graden av sammenfall i interesser mellom EU og Norge i internasjonale prosesser som WTO-forhandlingene.

I forbindelse med midtveis-evalueringen av Agenda 2000 ble det i juni 2003 vedtatt en ny omfattende

reform av EUs landbrukspolitik. Reformen ble innført fra 2005-2006 og det ble introdusert en ny produktionsuavhengig støtte pr. bruk. Tidligere støtte pr. dyr og hektar blir overført til den nye ordningen. Støtten blir deretter fordelt ut på arealet på hvert bruk slik at støtteretter kan omsettes. En hovedhensikt med omleggingen er at markedspriser i større grad skal avgjøre hva bøndene vil produsere. Støtten pr. bruk skal også dekke verdier ved landbruket som ikke blir reflektert i produktprisen (ikke-handelsmessige forhold). Reformen innebærer at en større del av overføringene til landbruket i EU faller innenfor kategorien grønn støtte i WTO.

For å få utbetalt full støtte vil bøndene bli kontrollert i forhold til om de holder landbruksareal i god hevd og god miljøtilstand. De vil også på stikkprøvebasis bli kontrollert i forhold til lovkrav om miljø, matvarekvalitet, dyrevelferd og dyrehold/folkehelse.

1.6 Hovedtrekk i avtalen

Avtalen følger opp Soria Moria-erklæringen bl.a. gjennom å:

- sikre utøvere i landbruket en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper. I tillegg legger avtalen til rette for en nivåheving i inntektene.
- prioritere bønder som henter en vesentlig del av sysselsetting og inntekt fra gården og fra annen primærnæringsvirksomhet (jf. utvidelsen av jordbruksfradraget)
- styrke distrikts- og strukturprofilen på kap. 1150, og legge til rette for at investeringsvirkemidler og tilgang til økt melkekvote fordeles på flere foretak
- styrke miljøprofilen, herunder tiltak for kulturlandskapet
- stimulere til økt beiting med husdyr
- styrke satsingen på økologisk jordbruk
- forbedre kapitaltilgangen ved investeringer og generasjonsskifter ved økte rammer for investeringstilskudd
- forbedre avløserordningene ved sykdom og for ferie og fritid.

Avtalens hovedprofil skal legge til rette for en attraktiv jordbruksnæring som produserer trygge kvalitetsvarer, tjenester og fellesgoder samfunnet etterspør.

Det er av stor betydning å utforme en politikk som gir tilstrekkelig konkurransekraft på hjemmemarkedet, både i volummarkedet, i nisjemarkeder og gjennom alternativ næringsutvikling. Det er et nødvendig grunnlag for et aktivt landbruk over hele landet. Fortsatt produktivitetsframgang vil derfor være nødvendig.

Regjeringen ønsker å legge til rette for en fortsatt variert bruksstruktur. Bestemmelsene om kvotetak i melkeproduksjon og bestemmelsene for samdrifter videreføres. Samtidig endres flere virkemidler med betydning for strukturutviklingen, jf. opplisting over. Videre innebærer avtalen at det skal foretas en egen gjennomgang og vurdering av strukturutviklingen i norsk landbruk i de senere tiårene. Det skal også fore-

tas en gjennomgang av ordningen med kjøp og salg av melkekvoter.

1.6.1 Grunnlagsmaterialet

Årets totalregnskap viser en marginal reduksjon i inntekter pr. årsverk i jordbruket fra 2004 til 2005. Fra 2005 til 2006 budsjetterer Budsjettnemnda for jordbruket (BJF) med en inntektsvekst i jordbruket på knapt 3 pst., tilsvarende 4 700 kroner pr. årsverk (inkl. verdien av jordbruksfradraget ved ligningen). Fjorårets avtale skulle legge til rette for en inntektsvekst på knapt 6 pst. Sterkere kostnadsvekst enn forutsatt, spesielt i energikostnadene, er en hovedårsak til lavere vekst.

Budsjettnemndas materiale viser at arealbruken er stabil, eller svakt synkende, etter en periode med økning. Produksjonsvolumene er stabile eller svakt økende, og det er en viss reduksjon i driftskostnadsvolumene. Fortsatte forbedringer i kostnadsutviklingen både i jordbruket, i omsetningsorganisasjonene og i de videre omsetningsledd, vil ha stor betydning både for industriens konkurransekraft og for utbetalingsprisene til råvareprodusentene.

1.6.2 Jordbruksfradraget

Skatt er ikke forhandlingstema i jordbruksoppgjøret. Gjennom brev fra finansministeren, datert 5. mai 2006, ble avtalepartene gjort kjent med at Regjeringen tar sikte på å øke jordbruksfradraget innenfor en provenyramme på 283 mill. kroner i budsjettet for 2007. En provenyramme på 283 mill. kroner tilsvarende en inntektsverdi før skatt for jordbruket på 425 mill. kroner. Med BFJs anslag på 60 300 årsverk i 2007 gir utvidelsen av fradraget en gjennomsnittlig verdi på vel 7 000 kroner pr. årsverk.

I brev datert 12. mai 2006 orienterte finansministeren om utformingen av det utvidede jordbruksfradraget:

"Finansdepartementet vil komme tilbake til den endelige utformingen av jordbruksfradraget i forbin-

delse med statsbudsjettet til høsten. Endringene vil imidlertid inneholde følgende elementer:

- En økning av det generelle fradraget fra 36 000 kroner til 45 000 kroner.
- En økning i det prosentvise fradraget for næringsinntekt utover det generelle fradraget (i dag 19 prosent) til om lag 32 pst.
- En økning i det maksimale fradraget som i dag er på 71 500 kroner til om lag 141 000 kroner."

I sluttprotokollen viser partene til at det er en tilsiktet effekt at jordbruket får nytte av fradraget med grunnlag i at foretakene genererer positiv næringsinntekt. Etter vanlige rutiner vil Skattedirektoratet ta hensyn til det utvidete fradraget ved utskrivning av forskuddsskatt for 2007. Regjeringen viser videre til at jordbruksfradraget er et WTO-legalt virkemiddel.

Partene har lagt provenyrammen på 283 mill. kroner, tilsvarende en inntektsverdi før skatt på 425 mill. kroner, og innretningen på fradraget til grunn for jordbruksavtalen og den videreutformingen av virkemidlene i den.

1.6.3 Rammen

Jordbrukets brutto inntekter består av egeninntjening fra markedet og overføringer fra staten. Brutto inntektsmuligheter i markedet begrenses bl.a. av markedsmulighetene i et avgrenset hjemmemarked og målprisene. Partene har i utgangspunktet lagt til grunn uendrede brutto inntektsmuligheter i 2007, før virkning av årets oppgjør.

Avtalen er basert på anslag for utviklingen i kostnadene, samt arbeidsforbruk og anslag på inntektsvekst for andre grupper, jf. tabell under. Prognosene for 2007 er hentet fra Budsjettnemnda for jordbruket, Teknisk beregningsutvalg og Statistisk sentralbyrå. Videre er det lagt inn 270 mill. kroner til nivåheving i inntektene ut over anslaget på lik prosentvis utvikling som for andre grupper.

Oppbygging av økonomisk ramme

	Grunnlag 2006	Volum %	Pris, % el. % p.a.	Sum endr. Mill. kroner
1. Driftskostnader	13 350	-0,5 %	1,9 %	186
2. Kapitalkostnader				438
3. Arbeid	9 825	-4,3 %	4,0 %	-46
A. Sum framskriving, 4 pst. inntektsvekst, mill. kroner				580
B. Nivåheving og andel av produktivetsgevinst, mill. kroner				270
SUM RAMME (A+B), mill. kroner				850

Finansieringen av rammen går fram av tabellen nedenfor.

Finansiering av rammen

	Mill. kroner
Økt jordbruksfradrag, inntektsverdi før skatt	425
Målpriser fra 01.07.06	40
Ledige midler på avtalen 2006	165
Budsjett, kap. 1150 i 2007	220
Sum målpriser og budsjett	850

Utslaget av rammen utgjør om lag 14 100 kroner pr. årsverk på årsbasis. Inkludert kostnadsøkning og BFJs prognose for produktivitetsutvikling fra 2006 til 2007, legger det grunnlag for en inntektsvekst på vel 6,5 pst.

Inkludert omfordeling innenfor budsjettammen og økt utnyttelse av jordbruksfradraget, viser referansebruksberegningene årsutslag mellom 12 400 og vel 40 000 kroner pr. årsverk. Et gjennomsnittsutslag på brukene som er representert i referansebrukssystemet kan anslås til om lag 17 000 kroner pr. årsverk.

Avtalepartene har lagt vekt på at næringsmiddelindustriens konkurransevne skal opprettholdes som følge av avtalen. Bevilgningen til prisnedskrivning til RÅK-industrien tar hensyn til svingninger i volumer, internasjonale råvarepriser og valutakurser. Med grunnlag i prinsippet om råvarepriskompensasjon og forbruksprognoser fra Statens landbruksforvaltning reduseres bevilgningen med 14 mill. kroner.

Avtalen innebærer at målprisen for svinekjøtt reduseres med 1,00 kr/kg og at råvareprisen på matmel reduseres med 2 øre/kg som følge av økning i matkorntilskuddet. Målprisene på korn endres ikke. Målprisøkningen på melk tas ut på ikke smakssatte produkter, og øvrige produktgrupper skjermes for økningen. For øvrig økes målprisene noe på sauekjøtt, egg og i grøntsektoren innenfor en samlet ramme for målprisøkninger på 40 mill. kroner.

1.6.4 Miljø

Gjennom avtalen forsterkes kulturlandskapstiltakene, særlig med sikte på å hindre gjengroing, og stimulere til økt beiting. Avtalen innebærer derfor bl.a.:

- I nasjonalt miljøprogram etableres det et nytt beitetilskudd, innenfor en samlet bevilgning på 125 mill. kroner.
- Bevilgningen til regionale miljøprogram økes med 50 mill. kroner og beiting gis ekstra prioritet.
- Bevilgningen til Spesielle miljøtiltak i jordbrukets kulturlandskap (SMIL) økes med 10 mill. kroner.

1.6.5 Næringsutvikling og Landbrukets utviklingsfond

Midler til utviklingstiltak og ny næringsutvikling er viktig for et framtidrettet, effektivt og attraktivt jordbruk. I avtalen gjøres følgende endringer:

- Fondet samles på kap. 1150 fra 1. januar 2007. Av hensyn til kapital situasjonen i fondet er bevilgningen økt med 10 mill. kroner. I tillegg tilføres fondet 166 mill. kroner av ledige midler.
- Samlet innvilgningsramme økes med 48 mill. kroner i 2007.
- Rammen for investeringsvirkemidler (fylkesvise BU-midler) økes med 45 mill. kroner, verdiskapingsprogrammet for mat reduseres med 15 mill. kroner, skog/bioenergi økes med vel 20 mill. kroner og rammen for kommunale miljøtiltak (SMIL) økes med 10 mill. kroner.
- Den særskilte avgrensingen av melk-/storfeprogrammet fjernes. Det skal ikke være nedre grense

for søknadsbehandling eller støttebeløp og ulike eierformer skal sidestilles.

- Det etableres tak for investeringsstøtte på 600 000 kroner pr. søknad, unntatt for Finnmark, Troms, Nordland og Namdalen.
- Det etableres et utviklingsprogram for grønt reiseliv i Norge innenfor en ramme på 25 mill. kroner for 2007.

1.6.6 Distrikts- og strukturprofil

Strukturprofilen på direkte tilskudd (kap. 1150) styrkes med om lag 100 mill. kroner (driftstilskudd melk, tilskudd til husdyr og arealtilskudd). Det vises videre til endringene under Landbrukets utviklingsfond over, endringene i kvoteordningen for melk og utvidelsen av jordbruksfradraget. Den geografiske differensieringen styrkes bl.a. ved at bevilgningene til distriktstilskudd økes med vel 20 mill. kroner. Tilskudd til regionale miljøprogram økes med 50 mill. kroner.

1.6.7 Andre hovedpunkter

Bevilgningen til tiltak for økologisk jordbruk økes med om lag 25 mill. kroner i 2007. Et større satsingsprogram for økologisk sauehold, prisnedskrivning for økologisk korn og særlig prioritering av økologisk melkeproduksjon, både med hensyn på tilskudd og tillegg på produksjonskvoter, er en del av dette. Det legges til grunn, som en forutsetning for økningene for økologisk jordbruk, at det offentlige, direkte og indirekte, bidrar til å øke forbruket av økologiske matvarer.

Som følge av avtalen gjennomføres forslagene fra en arbeidsgruppe som har utredet et "Helhetlig kvalitetsystem i norsk matproduksjon". Tiltakene skal bidra til å styrke norsk matproduksjon i en skjerpet internasjonal konkurranse, herunder utnytte synergieffekter bl.a. knyttet til bedre samordning med Mattilsynets oppgaver. KSL-sekretariatet og stiftelsen Matmerk slås sammen, "Godt norsk" avvikles og det skal utvikles en ny merkeprofil i tett samarbeid med merkebrukerne og øvrige aktører. Kompetanseutviklingsmidlene (KIL) skal forvaltes av den nye organisasjonen.

Budsjettnemnda for jordbrukets sekretariat har beregnet utslaget av avtalen på referansebrukene, som er basert på Norsk institutt for landbruksøkonomisk forsknings (NILF) driftsgranskinger. Verdien av gjeldende jordbruksfradrag er lagt inn som beregnet av BFJ i grunnlaget før endring. Tabell 6.6 i proposisjonen viser både det isolerte utslaget, målt i brutto inntektsøkning pr. årsverk, av de foreslåtte pris- og tilskudds endringene, og samlet effekt inkludert utvidelsen av jordbruksfradraget. Forbedring av markedsbalansen vil kunne gi forbedringer i resultatet for flere av referansebrukene, spesielt i svineholdet.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunvor Eldegard, Sigrun Eng, Steinar Gullvåg, Sigvald Oppebøen Hansen og Arne L. Haugen, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kielland Asmyhr,

Kåre Fostervold og Øyvind Korsberg, fra Høyre, Torbjørn Hansen og Petter Løvik, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingvild Vaggen Malvik, fra Kristelig Folkeparti, Ingebrigt S. Sørfonn, fra Senterpartiet, lederen Lars Peder Brekk, og fra Venstre, Gunn Berit Gjerde, viser til den inngåtte jordbruksavtalen og Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999-2000), jf. Innst. S. nr. 167 (1999-2000).

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemmene frå Framstegspartiet, legg stor vekt på å ha ein matproduksjon som tek omsyn til matsikkerhet, lokale tradisjonar og naturgrunnlaget. For å sikre nasjonal matsikkerheit er det viktig å halde oppe evnen til matproduksjon i norsk jordbruk. Vidare er eit aktivt landbruk i alle delar av landet eit viktig virkemiddel for å oppretthalde hovudtrekka i det busetnadsmønster vi har i dag. Fleirtalet vil leggje til rette for ein variert bruksstruktur som både tek omsyn til tradisjonelle familiebruk og gir høve for ulike formar for samarbeid. Saman med eit aktivt jordbruk, vil fleirtalet leggje til rette for ein livskraftig næringsmiddelindustri.

Fleirtalet vil sikre bøndene stabile og forutsigbare rammevilkår og høve til same utvikling i inntekt som andre. For å gi bøndene ei inntektsutvikling på line med andre grupper, er det viktig å nytte ut dei ressursane garden har. Fleirtalet vil styrke arbeidet for eit mangfald av produkt i norsk landbruk.

Komiteen mener at Mattilsynet i større grad skal finansieres av offentlige midler med bakgrunn i at det oppfyller en offentlig kontrollfunksjon.

Eit anna fleirtal, medlemmene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet, meiner forhandlinga mellom staten og organisasjonane i jordbruket viser kor viktig det er med eit samarbeid mellom styresmaktene og næringa sjølv. Eit slikt samarbeid aukar høve for å nå måla i landbrukspolitikken. Dette fleirtalet vil streke under at forhandlings-systemet mellom staten og organisasjonane i jordbruket er ein viktig del av eit demokratisk system som gjev organisasjonane i jordbruket ansvar og innverknad over utviklinga i næringa, både knytt til inntekt og andre høve. Dette fleirtalet meiner det er særskilt viktig at forhandlingssystemet vert ført vidare slik det blei konkludert med ved Stortinget si handsaming av St.meld. nr. 19 (1999-2000).

Dette fleirtalet viser til at også andre interessenter vert påverka av jordbruksavtalesystemet, og har regelmessig kontakt med avtalepartane på førehand for forhandlingane slik at særskilte behov og omsyn, mellom anna i næringsmiddelindustrien, vert ivarettatt. Dette fleirtalet ser det som tenleg at slike kontakter vert utvikla vidare i tida framover.

Dette fleirtalet legg stor vekt på jordbruket si rolle for busetnad og levande kulturlandskap. Fleirtalet legg på denne bakgrunn merke til at ein innfører eit nytt beitetilskot og på denne måten styrkjer husdyr-

haldet. Vidare er målprisane for sau/lam og grønsaker auka. Dette er ein profil som også i ein kulturlandskapsamanheng har nytte.

Dette fleirtalet har merka seg det ambisiøse målet til Regjeringa om ein økologisk produksjon og forbruk på 15 pst. i 2015. Dette fleirtalet konstaterer at utviklinga i primærproduksjonen no har stagnert og utgjer 4,2 pst. av jordbruksarealet. Dette fleirtalet er samd i at det er eit mål å auke den økologiske jordbruksproduksjonen. Dette fleirtalet meiner det no er viktig å vidareføre og forsterke tiltak som gir ein betre marknad for økologiske produkt. I det vidare arbeidet med utvikling av det økologiske jordbruket ber dette fleirtalet partane også vurdere tiltak for økologisk kjøttproduksjon.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merket seg at det i årets avtale er framforhandlet en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper. Dette flertallet har merket seg at det ikke har vært slik de siste årene, og er tilfreds med at avtalen ivaretar dette.

Dette flertallet støtter innretningen i avtalen, som prioriterer bønder som henter en vesentlig del av sysselsettingen og inntekter fra gårder og fra annen primærnæringsvirksomhet.

Dette flertallet mener det er nødvendig med en bedre inntektsutvikling i jordbruket, bl.a for å sikre ny rekruttering. Dette flertallet konstaterer at årets avtale innebærer en nivåheving i inntektene.

Dette flertallet har merket seg at hovedgrepet for økt inntekt i årets oppgjør er skattelettelse i form av økt jordbruksfradrag. Dette flertallet er positivt til å bruke skatt som et tiltak for å gi økt netto inntekt, men dette tiltaket kommer i stor grad bare de som allerede har næringsinntekt til nytte. Unge brukere som akkurat har overtatt gården og som er i en investeringsfase, har lave inntekter. De vil bare i begrenset omfang få nytte av et økt jordbruksfradrag. Dette flertallet mener derfor skattelettelse må brukes sammen med andre tiltak som øker inntektene i jordbruket.

Dette flertallet viser til at det er stor aktivitet og at investeringsbehovet i næringen er stort. Det er derfor viktig med midler til utviklingstiltak og ny næringsutvikling innen jordbruket. Dette flertallet viser spesielt til at rammen for investeringsvirkemidler økes med 45 mill. kroner, og ser det som viktig at tilskudd til investeringsmidler nå har fått et løft. Dette er et viktig politisk signal om at det skal satses på norsk landbruk.

Dette flertallet er tilfreds med at miljøprofilen styrkes gjennom målretting av virkemidlene. Etablering av et nytt beitetilskudd er viktig for å stimulere til økt beiting, kulturlandskapspleie og for å demme opp mot gjengroing.

Dette flertallet har blitt gjort oppmerksom på behovet for bedre velferdsordninger innen landbruket, og støtter den framforhandlede avtalen som nettopp har tatt høyde for dette. I tillegg til ordningen for ferie og fritid er det også forbedringer når det gjelder avløserordningen ved sykdom.

Dette flertallet er vidare fornøyd med at det i avtalen er tildelt en ekstra melkekvote til eksisterende melkeprodusenter i Finnmark. Dette kan bidra til å stoppe ytterligere nedgang i antall bruk og sikre mangfoldet i bygdene i fylket.

Dette flertallet er tilfreds med at Regjeringen varsler at de vil bidra med forbedringer i kvalitets-sikringssystemer og merkeordninger, slik at mat fortsatt er helsemessig trygg og befolkningen kan ha tillit til varene som frembys.

Dette flertallet er også tilfreds med at avtalen innebærer en økning av bevilgningen til SMIL-ordningen, om spesielle miljøtiltak i jordbrukets kulturlandskap. Grønt Reiseliv er også en viktig satsing, og i avtalen legges det opp til et utviklingsprogram for grønt reiseliv i Norge innenfor en ramme på 25 mill. kroner. Dette flertallet er tilfreds med dette.

Dette flertallet er fornøyd med at avtalen legger til rette for å øke produksjon og forbruk av fornybar energi, og har merket seg at Regjeringen varsler at de vil komme tilbake til fordeling på tiltak og utforming av virkemidlene for både skogbruk og bioenergi i budsjettproposisjonen for 2007.

Dette flertallet viser til at Soria Moria-erklæringen vektlegger skogens betydning for landbruket som en fornybar ressurs som det er viktig å videreutvikle. I Soria Moria-erklæringen har Regjeringen varslet at den vil videreutvikle en nasjonal skogpolitikk der staten tar et medansvar for planting og ungskogpleie.

Under Stortingets åpne høring viste Norges Bondelag til at årets jordbruksoppgjør har vært en viktig snuoperasjon for å bedre rammevilkåra for næringen. Dette flertallet har merket seg dette.

Dette flertallet imøteser det vidare arbeidet med tiltak for å nå målene i regjeringserklæringen.

Dette flertallet vil peke på at årets oppgjør er starten på en kursendring i landbrukspolitikken. Årets oppgjør må sees i sammenheng med behandlingen av og innretningen på kommende års jordbruksoppgjør.

Dette flertallet vil i denne anledning vise til at det i Soria Moria-plattformen heter at:

"Regjeringen vil sikre utøvere i landbruket inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper". Videre heter det at "regjeringen vil sikre et landbruk med en variert bruksstruktur over hele landet", og at "strukturprofilen må styrkes".

Dette flertallet har merket seg at i den fremforhandlede avtalen var enighet om at det skal nedsettes et partsammensatt utvalg som skal gjennomgå strukturutviklingen i norsk landbruk.

Privatiseringen av produksjonsrettigheter bør begrenses gjennom restriksjoner på kjøp og salg av kvoterettigheter. Videre bør det økologiske perspektivet få sterkere fokus framover.

Dette flertallet har merket seg at det under høringen kom til uttrykk behov for at små, mellomstore og familiebruk i større grad prioriteres.

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre viser til at forslaget i jordbruksavtale for

2006-2007 inneheld ei rekkje sentrale element frå landbrukspolitikken i regjeringa Bondevik II. Avtalen som er forhandla fram i år mellom staten og Norges Bondelag inneber verken i ramme, utforming eller struktur noka kursendring. Det er snarare ei flikking på kursen som har vore staka ut tidlegare.

Forslaget om å bruke skattereduksjonar som verkemiddel meiner desse medlemene er positivt, men dette er eit tiltak som først og fremst er ein fordel for dei med størst inntekt i jordbruksnæringa.

Desse medlemene viser også til at Regjeringa har fremja ei rekkje direkte negative skatteframlegg i landbruksnæringa. Eit tydeleg eksempel på det er framlegga i Revidert nasjonalbudsjett for 2006 der Regjeringa gjer framlegg om å gi kommunane høve til å innføre eigedomsskatt på våningshus. Regjeringa gir dermed skattelette med den eine handa og tar med den andre.

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet, Høgre og Venstre vil ha ein meir aktiv busettingspolitikk for dei landbrukseigedomane som hovudsakleg er ein stad å bu. Det bør bli enklare for folk å kjøpe småbruk. Dette for å sikre busetting og auka mangfald på bygdene. Desse medlemene viser i så måte til forslaget frå Lars Sponheim og André N. Skjelstad om oppheving av det generelle forbodet mot å dele landbrukseigedom (Innst. O. nr. 43 (2005-2006)), og likar ikkje dei gammeldagse politiske standpunktta som Regjeringa tok då denne saka vart handsama.

Medlemene i komiteen frå Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre har også merka seg at hovudgrepet for auka inntekt er skattelette i form av auka jordbruksfradrag. Desse medlemene er positiv til å bruke skatt som eit tiltak for å gi auka netto inntekt. Samstundes er det grunn til å minne om at dette tiltaket i stor grad berre kjem til nytte for dei som alle-reie har næringsinntekt. Unge brukarar som akkurat har overteke garden og som er i ei investeringsfase, har låge inntekter. Dei vil berre i begrensa omfang få nytte av eit auka jordbruksfradrag. Desse medlemene meiner difor at skattelette må nyttast saman med andre tiltak som aukar inntektene i jordbruket.

Komiteens medlemmer fra Framstegspartiet stiller seg sterkt kritiske til den jordbrukspolitikken som har vært ført i etterkrigstiden og som fortsatt ønskes videreført av den sittende regjeringen. Disse medlemmer kan derfor ikke på noen måte stille seg bak den fremforhandlede jordbruksavtalen fordi den ikke bærer bud om noen ny innretning i landbrukspolitikken, dette til tross for at både landbruket og andre aktører som er knyttet opp mot landbruket har bedt om en kursomlegging av landbrukspolitikken. Den politikken som har vært ført mot landbruket gjennom mange år, er et sosialistisk eksperiment som har bidratt til at den norske bonden har blitt fanget inn i et "nett" og et system som det nå er tilnærmet umulig å komme ut av. Jordbrukspolitikken er preget av en sterk

iver etter å regulere jordbruksnæringen helt ned til den minste detalj, og hvor offentlige byråkrater og et særdeles detaljert regelverk har tatt over styringen av hvordan utviklingen i jordbruket skal skje. Den styringen som den enkelte bonde skal ha over sin egen eiendom og arbeidsplass har blitt borte, og bøndene er i dag mer å anse som offentlig ansatte og utøvere av en offentlig politikk enn selvstendig næringsdrivende innenfor matproduksjonsbransjen, slik som de burde ha vært. Dette har ført til at kreativitet, satsingsevne og ønske om å ta risiko nærmest har blitt fraværende i store deler av landbruket. Disse medlemmer finner det merkelig at både jordbrukets organisasjoner og Senterpartiet støtter opp om en slik politikk som stadig fører til færre bønder og stor misnøye rundt inntekts situasjonen og utviklingsmuligheter blant aktørene i næringen. Disse medlemmer vil også påpeke at jordbruksavtalesystemet har blitt så innviklet og komplisert at få utenom det sentrale byråkratiet i Landbruks- og matdepartementet har mulighet til å sette seg inn i alle systemets sider og forstå det fullt ut. Det er ikke noen andre land innen OECD-området som har funnet det formålstjenlig å praktisere et system med jordbruksavtale. Det vises i denne sammenheng til svar fra statsråd Terje Riis-Johansen til stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr på skriftlig spørsmål nr. 940.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Forslaget til ny jordbruksavtale bifalles ikke.

"Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag til overføringer til jordbruket i statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger."

Det er god grunn til å anta at det gjeldende regleverket skaper et enormt byråkrati, både i offentlig forvaltning og hos aktørene i næringen, som legger bånd på store ressurser som heller kunne ha vært benyttet til verdiskaping i landbruket og tilflytt aktørene i næringen som inntekt fremfor som offentlige overføringer som i dag. Disse medlemmer viser til at statsråd Terje Riis-Johansen ikke ønsker å svare på hvor mange offentlig ansatte som er knyttet til landbruket i statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltning. Det vises i denne sammenheng til svar fra statsråden på skriftlige spørsmål nr. 728 og nr. 907 fra stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr. Det er på bakgrunn av disse unnvikende svarene god grunn til å anta at antallet ansatte landbruksbyråkrater er svært høyt og at lite gjøres for å redusere antallet. Disse medlemmer mener at dette har avdekket en svakhet i offentlig forvaltning ved at man ikke har oversikt over hvilke arbeidsoppgaver de ansatte i offentlig sektor har.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme en handlingsplan hvor det stilles opp konkrete forslag til en avbyråkratisering av landbruket."

Disse medlemmer viser til at aktørene i jordbruket har et svært høyt antall lover og forskrifter som de må forholde seg til. Det må være et mål for offentlige myndigheter at dette antallet blir betydelig redusert slik at bøndene kan få næringsfriheten tilbake. Disse medlemmer mener det er betenkelig at statsråd Terje Riis-Johansen ikke kan svare på hvor mange forskjellige lover og forskrifter som aktørene i landbruket må forholde seg til, og det vises i denne sammenheng til svar fra statsråden på skriftlig spørsmål nr. 381 fra stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr.

Disse medlemmer viser til at det sannsynligvis vil bli et redusert importvern i kjølvannet av den internasjonale utviklingen gjennom WTO-forhandlingene. Utviklingen bærer bud om en gradvis økt konkurranse for norske landbruksprodukter. Til tross for et høyt tollvern har ikke norske myndigheter lagt noen plan for hvordan det norske landbruket skal møte en slik utvikling. Dette er svært kritisk. Resultatet kan bli at det norske landbruket får seg en "blåmandag" når resultatet fra WTO-forhandlingene blir kjent. Disse medlemmer mener utviklingen av en robust produksjon basert på markedsøkonomiske kriterier må ha topp prioritet og må utvikles før importvernet faller. Disse medlemmer vil vise til at den norske næringsmiddelindustrien er under press fra utlandet og at det er viktig at den norske landbrukspolitikken sikrer at industrien får råvarer til en konkurransedyktig pris. For å oppnå dette er det nødvendig med en strukturrasjonalisering av landbruket slik at enhetskostnadene går ned. Industrien er konkurransedyktig i forhold til utenlandske aktører på foredling og industriell produksjon, men råvarekostnadene er for høye i forhold til våre naboland og kan ved økt import true viktige arbeidsplasser og verdiskaping i industrien. Næringsmiddelindustrien står for om lag 20 pst. av sysselsettingen og verdiskapingen i industrien. Et fellestrekk er at produksjonen gjennomgående er relativt arbeidsintensiv, til tross for at bedriftene har tatt i bruk svært moderne teknologi. Norge må derfor benytte den tiden som ennå er igjen til å tilpasse primærproduksjonsleddet til den nye hverdagen som alle ser vil komme i forholdsvis nær fremtid. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning at Regjeringen må ha en aktiv holdning til dette og ikke som i dag forholde seg helt passiv til den utvikling som gradvis skjer. Resultatet av en slik politikk vil gjøre stor skade i næringsmiddelindustrien. Disse medlemmer viser til at flertallet i det regjeringsoppnevnte Industriutvalget - NOU 2005:4 uttalte følgende om næringsmiddelindustriens rammevilkår:

"Utvalgets flertall mener det må utvikles et mer effektivt jordbruk som kan levere råvarer til industrien på mer konkurransedyktige vilkår. Utfallet av WTO-forhandlingene er usikkert. Det er ikke mulig å forutsi konsekvensene, fordi forslagene ennå ikke er tallfestet. Retningen er likevel klar, og vi må forvente at en endelig avtale vil få reell og betydelig effekt på norsk jordbruk og tilhørende næringsmiddelproduksjon. Utvalgets flertall mener at myndighetene også av hensyn til næringsmiddelindustrien, allerede nå bør begynne tilpasningen av jordbrukspolitikken til endrede internasjonale rammebetingelser. Jordbrukspolitikken bør i

større grad fremme mer effektiv produksjon som kan levere råvarer til industrien på mer konkurransedyktige vilkår. En helhetlig verdikjedetenkning bør ligge til grunn for reguleringer og tiltak. Dette er en forutsetning for at industriselskapene skal kunne ha grunnlag for å legge sine investeringer til Norge."

Disse medlemmer er av den oppfatning at en så klar uttalelse fra et regjeringsoppnevnt utvalg som hadde i oppdrag å utrede tiltak for å beholde norsk industris konkurransedyktighet må følges opp i konkret politikk, og at Regjeringen her har mulighet til å føre en aktiv næringspolitikk rettet direkte mot næringsmiddelindustrien.

Disse medlemmer er skuffet over at Regjeringen ikke tar et oppgjør med det jordbrukspolitiske styringssystemet og det juridiske grunnlaget for jordbrukspolitikken som i stor grad ble utformet i mellomkrigstiden under helt andre forhold. Disse medlemmer mener resultatet av mer enn 70 år med en gjennomregulert landbruksnæring beviser at den førte politikken har vært mislykket fordi den ikke har nådd målene knyttet til bosetting, sysselsetting og inntektsnivå. Antallet bruk i drift og antall aktive bønder synker raskt, og det er påregnet at den samme avgangen vil fortsette også med årets jordbruksavtale. Dette må være et stort nederlag for Regjeringen som har bebudet en ny kurs i landbrukspolitikken. Videre har jordbrukspolitikken medført betydelige kostnader i form av offentlige utgifter, høye priser på matvarer og innskrenket næringsfrihet for bøndene. Disse medlemmer vil peke på at alle begrensninger og hindringer som er satt gjennom konsesjonsbegrensninger, administrative priser, produksjonskvoter og selektive støtteordninger, har vært ødeleggende for primærproduzentene. Disse medlemmer vil derfor prioritere en kraftfull omlegging der deregulering, avbyråkratisering og konkurranse settes i høysetet. Disse medlemmer mener denne prosessen må innledes snarest for å unngå at vi senere kan risikere å få en næring i full oppløsning. Disse medlemmer viser til at analyse-selskapet Econ i 2004 utarbeidet en rapport på vegne av landbruks- og matdepartementet som konkluderer med at reguleringene i landbruket med fordel kan oppheves, da de først og fremst legger en begrensning på utviklingen av næringen og virker negativt i forhold til verdiskapingen i landbruket. Disse medlemmer er av den oppfatning at de konklusjoner som fremkommer i Econ-rapporten snarest må gjennomføres, slik at ny vekst og optimisme i landbruket kan sikres.

Disse medlemmer mener et ledd i en modernisering vil være at landbrukspolitikken ikke lenger innlemmes i distriktspolitikken. Disse medlemmer registrerer at landbrukets ansvar for bosetting i distriktene har vært mislykket. Disse medlemmer mener landbrukspolitikken har bidratt til å utarme distriktene og gjort dem mindre i stand til å utvikle et bærekraftig næringsliv og således medvirket til å forsterke sentraliseringseffekten. Disse medlemmer viser til at konkurranseutsatt virksomhet i distriktene kjemper en hard kamp for å overleve i den internasjonale konkurransen. I den kampen må den i tillegg til egne kostnader

bære en andel av kostnadene til en landbrukspolitikk som er en av verdens dyreste. Disse medlemmer registrerer at den førte politikken har gitt en skjev fordeling av ressurser i distriktene, med det resultat at lokalsamfunnene har fått for få alternativer gjennom et lite variert arbeidstilbud. Disse medlemmer mener det derfor er et behov for en ny landbrukspolitikk som radikalt endrer betingelsene for jordbrukets og bygdenes samlede næringsliv gjennom å skille landbrukspolitikken og distriktspolitikken.

Disse medlemmer har stor tro på det norske landbruket og på norske bønder. Det er flertallet i Stortinget som har vist en mistillit til den norske bondestanden ved å begrense næringens frihet sterkt. Det er betenkelig at Senterpartiet har vært hærførere for en slik politikk som har ført til pessimisme og lavere produktivitet i landbruket. Disse medlemmer er av den oppfatning at det norske landbruket har store muligheter til å utvikle seg til en konkurransedyktig næring som også kan konkurrere på et internasjonalt marked med spesielle produkter. Norske klimaforhold, genressurser, økologi og kompetanse hos bøndene er særskilte fortrinn som kan utnyttes til vår fordel i et internasjonalt marked. Betalingsvillige forbrukere i EU og på andre markeder leter etter trygge og sunne matvarer som også har kvalitet og god smak. Disse medlemmer mener at vi har alle forutsetninger for å kunne levere slike produkter her i landet, men at det forutsetter en målrettet satsing og dyrking av gründerkultur, slik som man har erfaring fra i andre næringer. Norsk industri og mange andre næringer har blitt internasjonalt ledende innenfor sine segmenter. Dette har gjort at Norge på mange områder har høykompetanse på internasjonalisering, markedsføring, produktutvikling, kvalitetssikring og andre elementer som er viktige for å kunne lykkes internasjonalt. Disse medlemmer mener at Regjeringen burde legge en strategi for hvordan landbruket kan trekke veksler på den kompetansen som allerede finnes i landet og i mange bransjer. Ved å kople slik kompetanse med de fordeler som norsk landbruk allerede har vil man kunne skape en vinnernæring som kan lykkes internasjonalt. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning at en større del av de offentlige midler som blir avsatt til landbruksformål bør benyttes til å utvikle nisjeproduksjon som kan ta økte markedsandeler både i Norge og internasjonalt. Flere mindre nisjeprodusenter har allerede lyktes med dette, men har behov for å være knyttet til et apparat som kan bidra med denne formen for kompetanse. Problemfokuseringen i landbruket må derfor være over og positiviteten må komme frem.

Disse medlemmer er bekymret over at forskningen på kastrering av smågris så langt ikke har gitt de nødvendige resultater slik som Stortinget regnet med da forbudet mot kastrering av smågriser ble innført. Disse medlemmer mener derfor at Regjeringen må følge denne utviklingen nøye, slik at Stortinget kan endre sin beslutning i god tid før kastreringsforbudet iverksettes. Dersom en tilstrekkelig god løsning ikke finnes, vil innføring av forbudet medføre en økono-

misk katastrofe for svinenæringen og reelt sett en nedleggelse av næringen. Dette er ikke ønskelig.

Disse medlemmer ønsker primært at produksjon og omsetning av melk skal foregå i et marked med reell konkurranse uten offentlig fastsatte kvotebegrensninger. Disse medlemmer vil likevel, som en subsidiær holdning innenfor den eksisterende landbrukspolitikken, støtte ordningen med omsettelige produksjonskvoter for melk. Det bør da vektlegges at produksjonssystemet praktiseres på en måte som fører til en ønsket strukturutvikling og kostnadssenkning i norsk melkeproduksjon. En melkeproduksjon som overføres til bruk der mulighetene for større og mer rasjonell drift foreligger, vil kunne bedre konkurransevnen. Disse medlemmer vil hevde at med en ordning med omsettelige produksjonskvoter for melk som gjøres landsomfattende, bedres muligheten ytterligere for en ønskelig strukturutvikling og kostnadseffektiv melkeproduksjon.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for kumelk, som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre ønsker å etablere likeverdige konkurransevilkår mellom TINE og andre aktører i meierisektoren. Disse medlemmer minner i den forbindelse om forslag i Dokument nr. 8:53 (2004-2005) og Innst. S. nr. 191 (2004-2005) om å etablere et juridisk og eiermessig skille mellom markedsregulator og TINE ved at oppgavene som markedsregulator legges til eget offentlig eiet selskap eller Statens Landbruksforvaltning. Disse medlemmer viser til at ovennevnte forslag, hvis det ble vedtatt, ville fjerne mye av behovet for etterkontroll fordi Tine-konsernets incentiver til kryssubsidiering ikke lenger ville foreligge. Disse medlemmer mener det innenfor det bestående system, med TINE som markedsregulator, er viktig å styrke og videreføre etterkontrollen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at det må foretas en særskilt gjennomgang av hvilke skatter og avgifter som landbruket er ilagt, slik at det kan foretas en redusering av disse. Det er nødvendig at de verdier som skapes i næringen forblir hos aktørene i næringen og ikke slik som i dag, hvor staten tar inn store summer i skatter og avgifter for så å fordele noe tilbake i form av overføringer. Disse medlemmer ønsker ikke et system med særskilte skattefradrag, som for eksempel jordbruksfradraget, fordi dette er å begynne i feil ende. Dersom staten skal bidra til økte inntekter hos bondene, må direkte skattelettelser og fjerning av særskilte skatter gjennomføres før man innfører særskilte fradrag. Oppheving av reguleringer og konsesjonsbestemmelser er også tiltak som vil kunne bidra til å øke inntektene hos de bønder som

tenker moderne og som ønsker å satse på landbruket som fremtidig levemåte.

Disse medlemmer er bekymret for at den norske landbrukspolitikken bidrar til en økt grensehandel ved at handel som kunne ha bidratt til verdiskaping og sysselsetting i Norge, havner i våre naboland. Tall viser at grensehandelen nå er på om lag 10 mrd. kroner pr. år. Disse medlemmer er av den oppfatning at Regjeringen må ha en aktiv holdning til dette og bør gjøre endringer i landbrukspolitikken som bidrar til at nordmenn finner det formålstjenlig å handle i Norge. Det er beklagelig at Regjeringen ikke har noen aktiv politikk på dette området. Det vises i denne sammenheng til svar fra finansministeren til stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr på skriftlig spørsmål nr. 939.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener at jordbruket er en viktig næring i mange norske bygder og kommune. Livskraftige lokalsamfunn betyr mye for den enkeltes tilhørighet. Høyre vil derfor fremme forslag til tiltak som sikrer bedre lønnsomhet og rekruttering til jordbruket. Disse medlemmer viser til at det er den enkelte bonde, og ikke myndighetene, som er best skikket til å bestemme hvordan driften bør innrettes for å oppnå størst mulig avkastning på det enkelte bruk. En gjenreisning av eiendomsretten og råderetten er derfor en sentral del av en fremtidsrettet landbrukspolitikk. Disse medlemmer vil arbeide for et levedyktig norsk landbruk som gir forbrukerne kvalitetsprodukter til konkurransedyktige priser, utnytter nye markedsmuligheter og som sikrer en forsvarlig norsk matvareberedskap.

Disse medlemmer konstaterer at Norges forpliktelser som WTO-medlem, de pågående forhandlingene i WTO og behovet for å prioritere offentlige kjerneområder medfører at det verken er realistisk eller ønskelig å øke overføringene til landbruket over statsbudsjettet. Våre internasjonale forpliktelser om å redusere driftsstøtten gjør at overføringene og virkemidlene i jordbruksavtalen i sterkere og sterkere grad blir rene distrikts- og bygdepolitiske tiltak.

Forslaget om å bruke skattereduksjoner som virkemiddel mener disse medlemmer er positivt og vil komme aktører med næringsinntekt til gode. Disse medlemmer vil imidlertid gå imot at skattelettelser til jordbruksnæringen skal salderes gjennom økte skatter for andre grupper.

Disse medlemmer mener at det ikke er riktig at bondeorganisasjonene alene sammen med staten skal fremforhandle rammevilkår for egen næring, for næringsmiddelindustrien samt deler av distriktspolitikken utenom ordinær budsjettbehandling. Avtaleinstituttet blir også svekket ved at deler av næringen ikke slutter opp om avtalen. Disse medlemmer vil derfor oppheve jordbruksforhandlingene og jordbruksavtalen som virkemiddel i jordbrukspolitikken. Kompleksiteten i de ulike ordninger som gjelder i jordbruket er høy, og justeringer av disse vil ha konsekvenser for mange bønder og ansatte i næringsmiddelindustrien. Det er viktig at aktørene er med i prosessen ved utforming av virkemidlene. Disse medlem-

mer mener på denne bakgrunn at jordbrukets organisasjoner og næringsmiddelindustrien bør ha en egen, fast ordning med konsultasjoner med Regjeringen i forkant av fremleggelse av budsjettforslaget som angir jordbrukets rammebetingelser. Omfanget av rammebetingelser i jordbruksavtalen, både i kroner og hvor mye den dekker av næringens aktivitet, tilsier at den bør sees som en del av den øvrige budsjettbehandlingen slik at det er mulig å sette dette inn i en helhet. Disse medlemmer viser til at en prinsipiell motstand mot jordbruksavtalen ikke i seg selv betyr motstand mot virkemidlene som ligger i avtalen. Disse medlemmer vil på denne bakgrunn stemme mot forslaget til jordbruksavtale for 2006-2007.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Forslaget til ny jordbruksavtale bifalles ikke."

"Stortinget ber Regjeringen i forkant av fremleggelsen av statsbudsjettet for 2007 foreta en konsultasjon mellom partene i jordbruksoppgjøret der formålet er å komme med forslag til næringens rammevilkår for 2007. På bakgrunn av dette fremmer Regjeringen forslag for Stortinget i sammenheng med den ordinære budsjettbehandlingen."

Disse medlemmer mener jordbruksnæringen trenger mindre reguleringer og mer rom for kreativitet. Det er viktig at reguleringer ikke står i veien for alternative og fremtidsrettede driftsformer. Samdrift er et eksempel på en måte å organisere driften av bruket på som kan frigjøre ressurser. Disse medlemmer har merket seg at bønder som ønsker å gå sammen i samdrifter, flere steder har blitt nektet dette på grunn av stivbente regler for antall deltakere i samdrifter. I noen tilfeller er taket for antall deltakende bruk så lavt at det ikke gir rom for lønnsom drift. Disse medlemmer ser det som viktig at de som ønsker å organisere driften på andre måter enn tradisjonell gårdsdrift får muligheter til dette, for å sikre inntekter og ordnet arbeidstid.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til oppmyking av regelverket for samdrifter slik at taket på antall deltakende bruk blir økt eller fjernet."

Disse medlemmer viser til at dagens strenge reguleringer på bruk og omsetning av eiendom virker hemmende på utviklingen av jordbruksnæringen. Fravær av reell eiendomsrett kan bidra til at nyetableringer hindres og investeringer begrenses. Disse medlemmer ønsker en politikk som legger til rette for at de som ønsker å satse på næringen så vel som de som ønsker å gå ut av næringen, skal ha en reell mulighet til det. Derfor mener disse medlemmer at det reduserer jordbrukets og distriktenes fremtidsmuligheter at Regjeringen ikke vil oppheve delingsforbudet i jordloven.

Medlemene i komiteen frå Kristeleg Folkeparti og Venstre viser til at landbrukspolitikken som vart ført i perioden 2001-2005, skapte ny optimisme i næringa og grunnlag for satsing for dei som vil skape seg eit levebrød innan den utvida landbrukspolitikken. Det er viktig at denne politikken held fram, og desse medlemene er nøgde med å registrere at dette er tilfellet.

Medlemmen i komiteen frå Kristeleg Folkeparti konstaterer at Regjeringa meiner avtalen sikrar bøndene ei inntektsutvikling og sosiale vilkår på line med andre grupper og at avtalen i tillegg legg til rette for ei nivåheving i inntektene. Denne medlemmen er einig i eit slikt mål, men er kritisk til om denne avtalen i seg sjølv bidreg til dette. Det er grunn til å minne om at også kostnadene aukar, særleg dei som er knytte til auka energikostnader og auka rentenivå. Denne medlemmen meiner difor det er grunn til å tru at skilnaden i høve til andre grupper vil auke.

Denne medlemmen meiner det er naudsynt med ei betre inntektsutvikling i jordbruket for å sikre ny rekruttering. Denne medlemmen meiner at det i tillegg er naudsynt med betre velferdsordningar. Denne medlemmen legg merke til at Regjeringa i sitt grunnlag for inntektsutviklinga i 2007 føreset ein vidare nedgang i antal årsverk på om lag 4 pst. Denne medlemmen merka seg at staten i sitt tilbod ikkje la til grunn at jordbruket kunne halde på desse midlane, men at ein i avtalen er samde om å halde ein vesentleg del av midlane i ramma. Denne medlemmen meiner at denne andelen er mindre enn det ein har vorte samde om tidlegare år. Denne medlemmen meiner ein produktivitetssauke må nyttast til å auke inntektene til bøndene.

Denne medlemmen meiner norsk jordbruk står overfor store omstillingar. Denne medlemmen meiner jordbruket i dag syner stor evne til omstilling. Samstundes skjer denne omstillinga i eit høgare tempo no enn tidlegare. Denne medlemmen meiner tempoet ikkje må vera så høgt at denne omstillinga gir utilsikta nedbygging av jordbruket.

Gode velferdsordningar er også viktige for å få unge til å starte med jordbruk. Denne medlemmen er samd i at ein aukar dagsatsen for avløyning ved sjukdom og tilskota til avløyning for ferie og fritid. Denne medlemmen meiner desse ordningane må byggjast vidare ut ved seinare jordbruksforhandlingar.

Denne medlemmen meiner det er viktig å utnytte heile potensialet for inntekt på gardane. Målet om ein variert bruksstruktur må vera styrande for utforminga av støtteordningane. Sjølv om jordbrukspolitikken og jordbruksavtalen har tradisjonell matproduksjon som hovudsikte, har ein gard også potensial for andre inntekter. Denne medlemmen har i denne samanheng merka seg at avtalen legg opp til styrka satsing innan Grønt reiseliv og innan bioenergi og skogbruk. Denne medlemmen meiner slike tiltak vil styrkje inntektene i jordbruket og gi rom for aktivitet på fleire gardar i framtida. Denne medlemmen meiner det er uheldig om det vert ein motsetnad mellom volumproduksjon og nisjeproduksjon, begge delar er naudsynt

om me skal få eit robust jordbruk i tråd med måla i St.meld. nr. 19 (1999-2000).

Denne medlemeden vil peike på at det var store forventningar til jordbruksforhandlingane i år ut frå dei forventningar som Regjeringa skapte i Soria Moria-erklæringa. Denne medlemeden konstaterer at jordbruksorganisasjonane meiner desse forventningane ikkje er innfridde.

Denne medlemeden meiner forhandlingane mellom staten og organisasjonane i jordbruket understreker kor viktig det er med eit samarbeid mellom styresmaktene og næringa sjølv. Dette samarbeidet aukar sjansane for å nå måla i jordbrukspolitikken. Denne medlemeden meiner det er en styrke for utviklinga i næringa at ein finn fram til sams løysingar i forhandlingar. Av denne grunn vil denne medlemeden stemme for avtalen som Regjeringa har forhandla fram med Noregs Bondelag.

Medlemeden i komiteen frå Venstre meiner at landbruket skal ha ein viktig plass i Noreg også i framtida. Det er eit mål å oppretthalde eit desentralisert landbruk med variert struktur på bruka, både fordi vi ønskjer å vere sikker på at vi får levert mat og for å sikre trygg mat. Skal vi lukkast med dette, må modernisering av det norske landbruket halde fram. Denne medlemeden ser på gardbrukaren som ein sjølstendig næringsdrivande med eit spesielt forvaltaransvar. Difor er det viktig at gründermentaliteten får ein viktig plass innanfor landbruket. Ressursgrunnlaget på bygdene må i større grad utnyttast til næringsutvikling og til busetting også for folk utan direkte tilknytning til primærnæringane. Det må bli meir mangfald i landbruket. Lokale styremakter må få betre høve til lokal tilpassing og til å sjå landbrukspolitikken i samanheng med annan næringspolitikk. Landbruket må få mindre øyremerking, færre skjema, færre og enklare retningslinjer.

I tillegg til å produsere mat og trevirke, må landbruket spele ei større rolle for å nå samfunnsmåla om livskraftige lokalsamfunn, levande kulturlandskap og natur- og miljøgode. Denne medlemeden ønskjer overføringar til landbruket om lag på same nivå som i dag, men med tilskotsordningar som er meir produktjonsnøytrale.

Denne medlemeden vil sikre at Noreg framleis har eit handlingsrom for nasjonal landbrukspolitikk innan ramma som er sett gjennom WTO og andre internasjonale avtaleverk. Alle land må sikrast retten til ein viss nasjonal jordbruksproduksjon mellom anna gjennom tollvern.

Eit innfløkt regelverk og mange av lovene for landbruket er eit hinder for å utvikle eit meir fleksibelt landbruk der dei som har lyst å satse på næringa, får høve til det. Denne medlemeden ønskjer difor ein full gjennomgang av lov- og regelverk med sikte på ei kraftig modernisering.

Denne medlemeden ønskjer at vi framleis skal ha jordbruksforhandlingar, men då som ein reindyrka inn-tektsavtale mellom gardbrukarane og staten. Alle andre tilskot og ordningar bør overførast til ordinære postar

på statsbudsjettet som blir vedtekne etter opne diskusjonar i dei folkevalde organa og ikkje i lukka forhandlingar innan det korporative systemet.

Denne medlemeden ønskjer ei gradvis oppmjuking av regelverket innan mjølkeproduksjon. Einskildbruk i mjølkeproduksjonen må få høve til å utvikle produksjonen ved å kjøpe eller leige kvote. Maksimalkvota for enkeltbruk bør aukast.

Denne medlemeden ønskjer også fritt sal av mjølkekvoteane innanfor dei geografiske rammene som er gjeldande i dag. Denne medlemeden vil oppheve dei geografiske avgrensingane for å ta del i samdrifter. Det bør dessutan bli høve til å leige mjølkekvote slik at garden som eig kvotene kan ha mjølkeproduksjon seinare om det er ønskeleg.

Denne medlemeden viser til at landbruksministeren ved fleire høve har varsla ein ny landbrukspolitikk og peikt på at den sitjande regjeringa skal snu struktur-rasjonaliseringa i landbruket. Til avisa Varden seier landbruksministeren 26. januar 2006 mellom anna:

"Jeg vil stoppe den kraftige nedgangen. For meg er hver nedlegging et nederlag."

Når no landbrukspolitikken frå den nye regjeringa for første gong vert materialisert, er det nettopp det motsette som hender: Både i staten sitt tilbod og i avtalen som er fremja for Stortinget, legg Regjeringa og Bondelaget til grunn ein produktivitetsvekst på 4,3 pst., noko som utgjer om lag 3 000 færre søkjarar til produksjonstilskot i jordbruksavtalen.

Vidare skriv landbruksministeren sjølv gjennom tilbodet frå staten, side 42:

"Av hensyn til behovet for forutsigbarhet i rammebe-tingelsene for de næringsdrivende i en langsiktig næring, mener regjeringen at det er viktig å videreføre hovedtrekkene i tidligere tiltak."

Dette fekk avisa Nationen som står avtalepartane nær, til å skrive følgjande 10. mai 2006:

"Hva har vi her? Jo en regjering utgått av tre partier, hvorav særlig SV og Sp i årevis har kritisert Lars Sponheim og hans forgjengere så busta fyker for strukturpolitikken i landbruket og avgangen i antall bønder. Men som, når de selv kommer til makta, ikke klarer dristigere grep enn å si ja og ammen til politikken som er ført."

Denne medlemeden har på grunnlag av dette forståing for at Norsk Bonde- og småbrukarlag ikkje fann å kunne tilrå medlemene sine avtalen som staten og Bondelaget hadde skrive under på.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til oppmyking av regelverket for samdrifter slik at taket på antall del- takende bruk blir økt eller fjernet.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 2*

Forslaget til jordbruksavtale bifalles ikke.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag til overføringer til jordbruket i statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen fremme en handlingsplan hvor det stilles opp konkrete forslag til en avbyråkratisering av landbruket.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for

kumelk, som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.

Forslag fra Høyre:*Forslag 6*

Forslaget til ny jordbruksavtale bifalles ikke.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen i forkant av fremleggelsen av statsbudsjettet for 2007 foreta en konsultasjon mellom partene i jordbruksoppkjøret der formålet er å komme med forslag til næringens rammevilkår for 2007. På bakgrunn av dette fremmer Regjeringen forslag for Stortinget i sammenheng med den ordinære budsjettbehandlingen.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

I statsbudsjettet for 2006 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Fondsavsetninger, økes med ..... fra kr 411 590 000 til kr 577 720 000	166 130 000
	70	Markedsregulering, <i>kan overføres</i> , reduseres med ..... fra kr 215 500 000 til kr 190 841 000	24 659 000
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med ..... fra kr 6 581 685 000 til kr 6 476 502	105 183 000
	77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i> , reduseres med ..... fra kr 222 970 000 til kr 221 884 000	1 086 00
	78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , reduseres med ..... fra kr 1 591 354 000 til kr 1 556 152 000	35 202 000

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte jordbruksavtalen, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2007.

III

For å følge opp jordbruksavtalen og den vedtatte innvilgningsrammen over LUF, overføres bevilgningen til LUF på kap. 1149 post 50 til kap. 1150 post 50 fra 2007.

Oslo, i næringskomiteen, den 12. juni 2006

Lars Peder Brekk
leder

Sigrun Eng
ordfører